

Ս. ՅԱԿՈԲԻ ՆԵՐՍԵՆ

ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻ

Հանրամասն իրողութիւն է այլեւս աւետարար այն լուրը, որ հաղորդուած է Ս. Էջմիածինէն, եւ որ կը ծանուցանէ քի Ամենայն Հայոց Հայրապետի ընտրութեան օրնուանակուած է ներկայ տարւոյ նոյեմբերի 10ը։ Ուրախ եմ որ չենք խաբուած մեր լաւատես սուրբերէ մէջ, զոր այս տեսակէտով յայտնուած էինք «Սիւնի» նախորդ խմբագրականով։ Տակաւին կը պակսին մեզի աւելի մանրամասնութիւններ։ Բայց կը փափաքեմք մնա՞նք քի իրեքը պիտի կատարեն իրենց ընթացքը միեւնոյն ուղղութեամբ, համաձայն Հայ Եկեղեցւոյ օրինաց եւ հոգեւոյն Հայրապետին կողմէ նախագծուած կանոններու։

ՎԱՐՉԱԿԱՆ, ԺՈՂՈՎԱԿԱՆ, ԵՒ

ԱՅՏԵՆՈՒԹԻՒՆՔ

Ս. Աթոռոյ Տնօրէն Ժողովը, իբրեւ գործադիր իշխանութիւն եւ վարչական Մարմին Հաստատութեան, Մայիս 27 էն մինչեւ Յուլիս 2, եւ յետեւն է հինգ օրերու ընթացքին գումարուեցաւ եօթն անգամ, եւ զրադեցաւ եկեղեցական, վարչական եւ մատակարարական գործերու կարգադրութեամբ, իսկ չորս անգամ գումարուելով իբրեւ կրօնական ատեն, կատարեց ամուսնական եւ ժառանգական խնդրոց վերաբերեալ տնօրէնութիւններ։ — Միաբանական Ընդհ. Ժողովը երեք անգամ գումարուեցաւ, Յունիս 29 ին, 30 ին եւ Յուլիս 1 ին, եւ ցնծալից միաձայնութեամբ վաւերացուց ներկայ 1932 Մայիս — 1933 Ապրիլ պիւտճէն, զոր վսեմ. Ոսկան Պէյ Մարտիկեան խղճաժիտ խնամքով պատրաստած էր, եւ զոր Տնօրէն Ժողովը գրեթէ ամբողջութեամբ իւրացնելով ներկայացուցած էր Ընդհանուրին։ Ուրախութեամբ կրնանք ծանուցանել ազգին լուսութեան թէ պարտքին վիշապը, որ կը սպառնար այս դարաւոր Հաստատութեան եւ մտական կազմին, զգետնուած է արդէն, շնորհիւ հաւատարակչուած նոր պիւտճէին, որուն պատճառած բազմապատիկ զոհողութիւնները եւ զրկանքը նոյն իսկ սրբով յանձն առած է բովանդակ Միաբանութիւնը։ Այս վերջինը եւ վսեմ. Ոսկան Պէյ, այժմ ոգի ի բոլին նուիրուած են քննութեանը պարտքին ջնջումը հնարաւոր ընող միջոցներուն, որոնց մասին հետզհետէ պիտի տրուին հայութեան հարկաւոր տեղեկութիւնները։ Շնորհակալութեան խանդավառ քուէէն վերջ, զոր Ս. Պատրիարք Հօր առաջարկութեան վրայ տուաւ Ընդ-

հանուր ժողովը ի գովեստ Ոսկան Պէյի, Նօրին Վաւերութիւնը, այս մասը իրեն եղած խնդրանքին պատասխանելով, համակերպութիւն ցոյց տուաւ ժամանակ մը եւս մնալու ի Ս. Աթոռ, գլուխ հանելու համար հասոյթներու առաւելութեամբ Ս. Յակոբեանց այս պանծալի Տան տնտեսական վերակազմութեան կենսական գործը։ Կարելի է շեշտելով ըսել թէ Միաբանութիւնը աւելի քան երբեք իր կոչումին բարձրութեան վրայ կանգնած է, եւ, անկարելի է մանաւանդ չըսել թէ մինչեւ ցարդ երուսաղէմ այցելող Պաշտօնական Պատուիրակներէն ոչ ոք այս Հաստատութեան մատուցած է այն ծառայութիւնը զոր Ոսկան Պէյ մատուց ցարդ եւ պիտի մատուցանէ տակաւին ի զուր չէր որ Ս. Պատրիարքը, յատենի ժողովոյ, կոչեց զնա լինելու եւ անձնուէր բարեկամ Ս. Աթոռոյ։

Սրբազան Պատրիարքը այցելեց

Մայիս 29 ին (երեւման խաչ ըստ Հ. Տ.), Ս. Մեսրոպ Սրբազանի, Ս. Ներսէս եւ Ս. Զգոն Վրդ. ներու հետ, Եաֆայի թեմական Հայութեան. պատարագեց Ս. Զգոն Վրդ., քարոզեց Ն. Ամենապատուութիւնը, որ նիւթ առնելով օրուան տունի խորհուրդէն եւ ընթերցումներէն, խօսեցաւ քրիստոնէական սիրոյ եւ ազգային ոգւոյ մասին, ցերեկին պատուասիրուեցաւ տեղւոյն երեկոյններէն Մեծ. Պ. Խաչատուր Թաղէտեանի տունը, յետոյ այցելեց տեղւոյն Հայոց հին եւ նոր դերձմանները, օրնեց ննջեցեալներու յիշատակը, եւ երեկոյն վերադարձաւ Ս. Աթոռ։

Ս. Մայիս 30 ին, ըլ., դիւանապետ Պ. Կ. Նուրեանի հետ կառավարական բարձր պաշտօնատարներէն Մր. Քըստի, որ հրաւիրած էր զինքը յատուկ պատուոյ թէյասեղանի։

Յունիս 1 ին, ըլ., Ոսկան Պէյի, Ս. Դաւիթ եւ Ս. Զգոն Վարդապետաց հետ դարձեալ Յոպէ, ուր մինչեւ կէս օր մնաց ազգ. դպրատան մէջ, քննելով աշակերտաց ուսումնական վիճակը. իսկ Ն. Վ. Ոսկան Պէյ այս առթիւ քննեց տեղւոյն վանատան եւ ազգ. կալուածոց տնտեսական գրութիւնը։

Յունիս 3 ին, ուր., Ս. Կիրեղ Վրդ. եւ դիւանապետ Պ. Կ. Նուրեանի հետ, Վեհ. Թագաւոր-Կայսեր ծննդատունին առթիւ, առաւօտուն՝ զօրահանդէսի մեծ հրապարակը, ապա Անկիլիքան Մայր Եկեղեցին, ուր ներկայ գտնուեցաւ զոհարանական մաղթանքի պաշտամունքին, իսկ իրիկանդէմին՝ Վսեմ. Բարձր Կոմիտէի ապարանքին մէջ սարքուած պատուոյ ընդհանուր թէյասեղանին։

Յունիս 4 ին, ըր., Վսեմ. Ոսկան Պէյ Մարտիկեանի, Ս. Տիրան եւ Ս. Զգոն Վարդապետաց հետ, Հայֆայի թեմական Հայութեան, որուն մօտ մնաց երեք օրեր իրիկի առաւօտուն՝ պատարագեց Ս. Տիրան Վրդ., քարոզեց Ն. Ամենապատուութիւնը. խօսեցաւ անոնց կրօնական, բարոյական եւ ազգային պարտականութեանց մասին։ Յերեկին, Ոսկան Պէյի հետ պատուասիրուեցաւ տեղւոյն կառավարիչ՝ Վսեմ. Մր. Քիթրուշի բնակարանին մէջ, ուր ներկայ էին նաեւ ուրիշ

անդդիացի բարձր պաշտոնատարներ և իրենց տիրակները 3 երեկ է վերջ ընդունեց տեղւոյն բոլոր միւս քրիստոնեայ եկեղեցիներու պետերուն և ժողովականաց պատուոյ այցելութիւնը. երեկոյին ներկայ գտնուեցաւ ազգ. դպրատան մէջ գու. մարտաւ լաւատէր, ուր խօսեցան ինքը. Ռսկան Պէյ և Տ. Տիրան և Տ. Զգոն վարդապետներ. ըջ. մինչև ցերեկ ներկայ գտնուեցաւ ազգ. վարժարանի դասերուն, և խօսադարձ այցելութիւն տուաւ միւս հոգեւոր պետերուն. ցերեկ է վերջ այցելեց կարմնեղանց վանքը, պատմական լեռան բարձունքին վրայ, ուր գիշերեցին ամէնքն ի միասին Յաջորդ առաւօտուն, անցնելով Նաղաւթէն, ուր տեսան տեղւոյն սակաւաթիւ Հայաւթիւնը, և Սիւքէմէն, ուր այցելեցին Սամաւաթի կնոջ Էրնորի յիշատակին վրայ կառուցուած յունական վանքը՝ պատուաւորութեամբ Նոյն քրքրալայրին մեծաւորէն, կէս օրէն առաջ դարձան Ս. Աթոռ:

● Ս. Պատրիարքին այցելեցին

Մայիս 27 ին, Հալէպի Առաջնորդ Տ. Արտաւազդ Սրբազան, որ կը դառնար Եգիպտոսէ, իր պաշտօնատեղին երթալու համար, և որ երեք օրեր հիւրաւար մնաց ի Ս. Աթոռ:

Նոյն օրը, տեղւոյն Անկիւքան եկեղեցւոյ Եպիսկոպոսարանի խոսանորդը, որ Ս. Պատրիարք Հօր յանձնեց Քէնթըլլիի Արքեպիսկոպոսին մէկ նամակը՝ ծանուցանող թէ Երուսաղէմի անկիւքան Եպիսկոպոսը նշանակուած է ի Լոնտոն, ուր պիտի կատարուի ասոր ձեռնադրութիւնը յունիսի 24 ին:

Յունիս 22 ին, դէ. Տ. Սմբատ Սրբազան, Երուսաղէմի Պատր. Փոխանորդն ի Կ. Պօլիս, որ Տնօրէն ժողովոյ անդամ ընտրուած ըլլալով, եկաւ հաստատուիլ ի Ս. Աթոռ:

● Յանուն Սրբազան Պատրիարքին այցելեցին

Յունիս 16 ին, եւ. Պատր. Փոխ. Տ. Մկրտիչ Սրբազան, Թարգման Տ. Պարգեւ Վրդ. ի հետ, տեղւոյն Շուհետական հիւպատոսարանը, Վեհ. Կիւսթափ թագաւորի ձեռնդրութիւն առթիւ:

Յունիս 24 ուր. Պատր. Փոխ. Տ. Մկրտիչ Սրբազան և Տ. Կիրեղ Վրդ., Անկիւքան Մայր Եկեղեցին, ներկայ գտնուելու համար մասնաւոր պաշտամունքի մը. առթիւ Երուսաղէմի Անկիւքան նորընտիր Եպիսկոպոսին ձեռնադրութեան, որ այսօր կը կատարուի Լոնտոնի մէջ:

Նոյն օրը, Տ. Մկրտիչ Սրբազան և Տ. Նորայր Վրդ. Սկովտական Ս. Անդրէաս եկեղեցին, ուր տեղի ունեցաւ Ռայերտ Պրուս թագաւորի և Պաղեստինի հակառակ վրայ ինկած 52րդ վաշտի զինուորներուն Յուշարձաններուն րաջումը, Վեհ. Բարձր Դամիասիի նախագահութեամբ:

Յունիս 29, Դէ. Ուսուցիչ Պ. Դր. Մխաչեան Թէա Սանապի վարժարանի տարեկան հանդէպին:

ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԵՒ ԲԵՄԱԿԱՆ

29 մայիս (Երեւման Խաչ Հ. Տ.). Ս. Յակոբեանց Տաճարին մէջ պատարագեց Տ. Դէորդ վրդ. քարոզեց Տ. Տիրան վրդ. որ նիւթ առնելով օրուան Աւետարանի և առաքելական ընթերցումներէն, քացատրեց թէ հոգեւոր ուրախութիւնը, որ խիղճէն՝ մարդուն տրուած քերականին լրումն է, կարելի է ստանալ իր անձը կենդանի հաղորդակցութեան մէջ գնելով Փրկչին հետ:

● Յունիս 8. դէ. Համբարձման տօնի նախօրեակին առթիւ, քովանդակ Միաբանութիւնը և ժողովաւորը զացին Զիթնեանց լեռ, ուր նախ երեկոյեան ժամերգութիւնը և ապա զիշերախառն կատարեցին յաջորդ օրուան զիշերային և առաւօտեան պաշտամունքը:

● Յունիս 9. եւ. Համբարձման տօնին առթիւ, ըստ աւանդական սովորութեան, առաւօտուն միաբանական հանդիսաւոր երթ կատարուեցաւ դէպի Զիթնեանց լեռը, ուր տեղի ունեցաւ «Հրաշափառ» ի թափոր, նախագահութեամբ Ս. Պատրիարք Հօր. ներկայ էր խուռն քաղմութիւն ժողովուրդի պատարագեց և քարոզեց Տ. Մեսրոպ Սրբազան. վերլուծեց պատմութիւնը համբարձման իրողութեան, զայն ներկայացուց իրրեւ պսակը փրկագործական խորհուրդին, իրրեւ քարոյական դաս՝ հոգեկան քարձացումի ձգտումին քաղցրութեանը, զոր մարդուն մէջ կը մշակէ քարութեան և ծշմարտութեան համար կրուած ստաւապանքին պատկերութիւնը: Նուիրական քարձումը լի էր ամենազգի քաղմութեամբ. զի Յոյները, Ղպտիները և Ասորիներն ալ, ըստ սովորութեան, եկած էին փառաբանելու Փրկչին Համբարձումը:

● Յունիս 19. շր. Կիրակամուտի պաշտամունքը կատարուեցաւ ի Ս. Փրկչի, ուր տեղի ունեցաւ «Հրաշափառ» ի թափոր, նախագահութեամբ Սրբազան Պատրիարքի. զիշերը հսկումի ժամերգութիւն պաշտուեցաւ Ս. Յակոբայ տաճարին մէջ, մասնակցութեամբ քովանդակ Միաբանութեան, Ժառանգաւորաց և ժողովուրդի խուռն քաղմութեան:

● Յունիս 20. կիր. (Հոգեպալուստ, Հ. Տ.) քաղցեայ խորանին առջեւ Ս. Փրկչի վանուց քակին, որ ծածկուած է հանգուցեալ պատրիարքներու և Եպիսկոպոսներու դամբարաններով, պատարագեց Ս. Պատրիարք Հայրը և քարոզեց. «Նա առաջնորդեցէ ձեզ և ուսուցէ ձեզ զամենայն աւետարանական ընտանին վրայ. քացատրեց թէ ոչ մտաւորական զարգացումը և ոչ լոկ հոգեւոր զգացումը, չեն կրնար տալ մարդուն այն ուղղութիւնը, որուն պէտք ունի ան, առաջնորդուելու համար կեանքին մէջ. այդ երկուքը ի միասին կրնան կատարել այդ գործը, այն եւս՝ սակայն՝ երբ Աստուծոյ Հոգին, այսինքն Բրիտոսոսի մտածումին կենդանի ներգործութեամբ լուսաւորուած են անոնք միանգամայն և միանգամ ընդ միշտ: Ս. Պատարագէն վերջ ընդունելութիւն եղաւ Տեսչին պաշտօնատեղին մէջ, — Երեկոյեան ժամերգութիւնը նորէն պաշտուեցաւ ի Ս. Փրկչի, ուր յետոյ գերեզմանօրհնէր կատարուեցաւ ընդհանուր նշեցելոյ յարակից արտաքին հանգստարանին մէջ: Որովհետեւ Ղպտիներն ու Ասորիներն

ալ իրենց մեռելները կը թաղեն նոյն հայկական գերեզմանավայրին մէջ, այդ օրը անոնց եկեղեցական դասերն են, իրենց ժողովուրդներուն հետ ի միասին, մենէ առաջ, եկած էին օրհնել իրենց նշնջեցեալներու հողակայտերը:

● 28 Յունիս. կիր. Ս. Պատարագը մատուցուեցաւ Ս. Յարութեան տաճարի հայկական Գողգոթայի վերնայարկ մատուռին մէջ. ժամարարն էր Տ. Նորայր վրդ. քարոզեց Տ. Սիոն վրդ. «Երանի այնոցն» որ սուրբ են սրտիւր, զի նորա զԱստուած տեսցեն» աւետարանական բնարանին վրայ, բացատրեց թէ զԱստուած տեսնելու, այսինքն իր հոգին Աստուծոյ հոգոյն հետ իրական յարաբերութեան մէջ պահելու համար անհրաժեշտ է սրտի մարտնչութիւնը, որ հիմն է առարկնական կեանքի:

Նոյն օրը, երեկոյին, Հռիփսիմեան կուսանաց յիշատակէն նախատեսակը կատարուեցաւ. ըստ անշղակաւ սովորութեան, Ս. Հրեշտակապետաց վանուց տաճարին մէջ, ուր Միարանական հանդիսաւոր երթ կատարուեցաւ նախագահութեամբ Ս. Պատրիարքին. ուր Միարանութիւն եւ ժառանգաւորք սրտաթուղ իրենցին Կոմիտաս կաթողիկոսի անմահ «Անժիք» նուիրեալը:

● Յաջորդ օրը, 29 Յունիս. ըջ. ժամերգութիւն եւ Ս. Պատարագ տեղի ունեցաւ Ս. Հրեշտակապետաց վանուց Ս. Հռիփսիմեանց խորանին առջեւ. ժամարարն էր Տ. Գէորգ վրդ. յետոյ ընդունելութիւն եղաւ Տեսչին պաշտօնատունին մէջ:

● Յուլիս 1 ուր, երեկոյին, Ս. Յակոբեանց տաճարին մէջ «Ելն ի վիրապէն» տունին առթիւ կատարուեցաւ հանդիսաւոր նախատեսակ. եւ արարողութիւն համբուրման նշխարաց Ս. Լուսաւորչին:

● Յաջորդ առաւօտ, Յուլիս 2, ըր. նոյն տաճարին մէջ հանդիսաւոր կերպով խմբուեցաւ Ս. Լուսաւորչի տօնը: Յարակից Ս. Ստեփանոս մատարան Ս. Լուսաւորչի խորանին առջեւ, Ս. Պատարագը մատուց Տ. Գէորգ վրդ.:

● Յուլիս 3, կիր. (Տօն Կաթողիկէ եկեղեցւոյ Ս. Էջմիածնի). Ս. Յակոբեանց տաճարին մէջ Ս. Պատարագը մատուց Տ. Կիրեղ վրդ. Ս. Պատրիարքը քարոզեց պատրիարքական Աթոռէն. Առաքել Դաւիթեանցիի «Ի վերայ աշոյն եւ Էջմիածնի կապեալ կայ ամենայն ազգն Հայոց» խօսքն առնելով բնարան, բացատրեց Ս. Էջմիածնի պատմական, կրօնական եւ քարոյական նշանակութիւնը հայ կեանքին մէջ. խորեւ զանձարան անցեալ նուիրական յիշատակներու, իրրեւ ներշնչարան ապապայի հոգեւոր յոյսերու, եւ իրրեւ խորհրդանշանական զօրութիւն Հաւատքի եւ ազգային սրբութեանց:

ԿՐԹԱԿԱՆ ՆԻ ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ

● Իբր Բաղանջօրեայ այս տեղութեան ընթացին, Ս. Արտոյս Ուսումնական Խորհուրդը երկու անգամ զումարուեցաւ, զբաղելով ժառանգաւորաց կանոնագրի վերանմուծեան եւ մասնագաւառնի եւ Սիոնի եւ տպարանի վերաբերեալ հարցերով:

● Նորաւէն Մառնեաղարանի գիրքերուց դասաւորման եւ ցուցակագրութեան գործը յառաջ կը տարուի կանոնաւորապէս:

● Ուրախ ենք հաղորդելով թէ Ս. Արտոյս տպարանը պատմական ազգային մը բարեբաւութեամբ ի մօտայ պիտի օժտուի արագաշուք եւ յարակից ուրիշ ելեւտուած մեքենաներով:

● Նախընթաց շաբաթ մէջ բացուեցաւ հոգեւոր Տ. Սղիբէ Ս. Պատրիարքի ձեռագիրներուն արկղ. Ս. Պատրիարքը անձամբ կատարեց պատմականութեան դասաւորումը եւ ցուցակագրութիւնը. Ուսումնական Խորհուրդը ի մօտայ պիտի սփօրնէ կարեւոր անմիջապէս հրատարակելի գործերուն տպագրութեան համար:

Տ Խ Ր ՈՒ Ն Ի

«Սիոն» խորին տխրութեամբ կ'արձանագրէ արդի հայ գրականութեան ամէնէն արդիւնաւատ մշակներէն Հ. Արսէն վ. Ղազկիկեանի աշակերտ մահը, որ տեղի ունեցած է վենետիկի մէջ Յունիս 9 ին:

Հ. Արսէն, բնիկ Պատրիզակցի, հայերէն լեզուի իր ուսումնաւորած է հոգեւոր Դուբնան Ս. Պատրիարքի խնամքին տակ, երբ ան քարոզիչ էր այդ հայկական գիւղին մէջ, և չափահաս էր արդէն, երբ ընդունուեցաւ վենետիկի Միսիթարեան Միարանութեան մէջ, ուր արագօրէն յառաջացաւ և հռչակուեցաւ իրրեւ ուսուցիչ, խմբագիր, մատենագիր և թարգմանիչ. իր երեսուց ցրահանութեան զաշտին վրայ, պահ մը կարծել տուաւ շատերուն թէ ինքը կոչուած էր աշխարհաբարի մարդին մէջ հանդիսանալու այն ինչ որ եղած էր, իբր զար մը առաջ, իրեն համանուն և միարանակից տիտանը, անմոռանալին Հ. Արսէն Բագրատունի, զբարբարի մարդին մէջ: Եթէ բացատրելի հանգամանքներ և մահը, որ այսպէս շուտով կորցեց զինքը իր աշխատութեանց ասպարէսին, չթոյլատրեցին որ իրականանայ իր մարին տաճուած այդ յոյսը, պէտք է խոստովանիլ սակայն թէ հայական և մեծարժէք եղաւ ծառայութիւնը, զոր ան մատուց մեր արդի հայերէնին իր քերթողական մատենաշարովը, որուն մէջ են հին ու նոր գասական և գեղեցիկ բանաստեղծութեանց լաւագոյն գործերը: Իր Մատենագրիտութիւնը, որուն երկրորդ տպագրութիւնը, մասնաւորապէս, կոչուած էր մատենագրական համայնագրարան մ'ըլլալու, և որ կը մնայ այսպէս անաւարտ, կրկնապէս աւազելի կը դարձնէ իր մահը: Աշխոյժ, հմուտ, բացաւրտ և իրապէս համակրելի այս Միսիթարեանը պէտք էր որ ապրէր տակաւին ազգին ու հայ գրականութեան օգուտին համար...

«Սիոն» երեսուցէմի Միարանութեան արտագրած ցաւակցութիւնը կը ներկայացնէ վենետիկի Պատ. Միսիթարեան Միարանութեան և հանդուցելոյն բնականական պարագաներուն, մաղթելով հանդիստ հոգեւոր ողբացեալին: